



TÜLÜ DOKUMALARIN GENEL ÖZELLİKLERİ VE BİR KOLEKSİYON ÖRNEĞİ

Dr. Öğr. Üye. Naime Didem ÖZ*

ÖZ

Yaylak-kışlak hayat tarzı sürmüş olan Türk kültürünün eserleri arasında gösterilen havlı dokumaların üretiminde hayvan postlarından esinlendiği ve suni post görünümlü olan tülülerin halıya geçişte ilk adım olduğu düşünülmektedir.

Yaz aylarında hayvanlarıyla yaylalara çıkan Yörükler, toplandığında az yer kaplayan ve hafifliği nedeniyle kolay taşınabilen tülülerini çok geniş kullanım alanlarında değerlendirmişlerdir. Tülüler, tıpkı halı gibi atkı, çözü ve hav sisteminden oluşurlar. Halıdan farklı olarak hav (ilme) sıralarının arasında geniş düz dokuma alanları yer alır. Tülü dokumalarda eğrilmiş veya eğrilmemiş yün ipliklerin yanı sıra işlenmemiş tiftik de kullanılır.

Toplumların kültürlerinin korunarak nesilden nesile aktarımında koleksiyonlar büyük önem taşırlar. Türk kültürünün bir parçası olan tülüler, yakın tarihe kadar ticari değer taşımadıklarından, araştırmacılar ve koleksiyoncular tarafından geç fark edilmişlerdir. Oysaki tülüler yalın anlatım biçimleri sayesinde geleneksel olduğu kadar çağdaş bir görünüme sahiptirler. Kendi yöresinde kullanım alanı bulamayan tülüler bu özellikleri sebebiyle ABD, Kanada ve Avustralya gibi birçok yabancı ülkeden yoğun talep görmektedir. Tülü dokuma tekniği ile motiflerin yerine dokunun ön planda olduğu grafik görüntüler ortaya çıkmaktadır ve bu da günümüz iç mekân tasarımında moda olan bir anlayıştır.

Yurdumuzdaki tülü dokumacılığı ve satışı yurt dışından gelen talebe rağmen, her geçen yıl daha da azalmaktadır. Geçmişte Anadolu'nun hemen hemen bütün yörelerinde tülü dokunurken bugün sadece Sivas Yıldızeli, Balıkesir İvrindi, Kütahya Simav, Aksaray Sultanhanı, Konya ve Malatya'da az sayıda tülü dokunmaktadır. Bunun başlıca nedeni, Türkiye'de üretim yapan firmaların, Pakistan, Çin ve İran gibi el dokumacılığı ile tamirini çok ucuza yapan ülkelerdeki firmalar ile fiyat farkından dolayı rekabet edememeleridir. Kaliteli hammadde ve dokuyucu bulmakta çekilen zorluklar da bu durumun oluşmasında etkilidir.

Geçmişte dokunmuş tülülerin çoğu kullanım sonucunda yıpranarak yok olmuştur. Bu durum göz önüne alındığında geçmiş ile gelecek arasında bağ kuran değerlerin elde kalanlarının kayıt altına alınması, korunması ve saklanması kültürel sürekliliğin sağlanabilmesi için daha önemli hale gelmektedir. Yapılan çalışma kapsamında 1983 yılından beri halı imalatı ve ihracatı ile uğraşan Vardarsuyu Ailesi'ne ait tülü koleksiyonunda yer alan dokumalardan seçilenler incelenmiştir. Örnekler için gözlem fişleri doldurularak, hammadde, boyut, hav uzunluğu, renk ve kompozisyon gibi özellikleri kayıt altına alınmıştır. Ayrıca incelenen tülülerin fotoğrafları çekilmiş, ölçekli çizimleri yapılmıştır.

Bu çalışma ile koleksiyonda yer alan tülüler hakkında elde edinilen bilgilerin yazılı hale getirilerek dokuma literatürüne kazandırılması, ileride dokunabilecek yeni örnekler için kaynak oluşturulması ve böylece dokuma kültürünün gelecek nesillere aktarılmasına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, geleneksel dokumalar, halı, tülü, tiftik

GENERAL CHARACTERISTICS OF TULU WEAVINGS AND A COLLECTION CASE

ABSTRACT

It is suggested that production of pile weavings indicated as one of the works of the Turkish culture who adopted a summer pasture–winter quarters life style in the past, is inspired

* Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, naime.didem.oz@msgsu.edu.tr, ORCID No: 0000-0002-4950-7238

from animal hides and tulus which look like artificial hide are the first step in transition to carpets.

Yuruks, who move to highlands with their animals in summer, have utilized tulus in a wide area of usage. Because they occupy a small place when folded and may be easily carried due to lightness. Tulus are composed of woof, warp and pile systems just like carpets. Different from carpets, there are wide plain weave areas between pile (loop) rows. Unprocessed mohair is also used in addition to spun or non-spun wool threads in tulu weavings.

Collections have a great significance in conservation and transmission of societies' cultures from generation to generation. Being a part of Turkish culture, tulus have been noticed lately by researchers and collectors, because they did not have a commercial value until recent history. However, tulus have not only a traditional but also a modern appearance thanks to their plain forms of expression. So that, tulus which could not find any area of use in their own locality are intensively demanded in many foreign countries such as USA, Canada and Australia. Graphic images in which texture is at the forefront instead of designs are formed with tulu weaving technique and this is a fashionable style in today's interior space design.

Despite the demand from abroad, tulu weaving and selling is decreasing year after year in our country. While tulu weaving was done in almost all regions of Anatolia in the past, today tulu weaving is ongoing only in Sivas Yıldızeli, Balıkesir İvrindi, Kütahya Simav, Aksaray Sultanhanı, Konya and Malatya. The main reason of it is the difficulty for the Turkish companies in competition with the companies in countries like Pakistan, China and Iran where hand weaving and repairing is cheaper and so prices are lower. The difficulties in finding quality raw material and weaver are also effective in this situation.

Most of tulus weaved in the past have disappeared by wearing out as a result of usage. When this situation is taken into account, recording, protection and conservation of remaining parts of the values, which establish a connection between past and future, become much more important in order to ensure cultural sustainability. The chosen part of weavings from the tulu collection of Vardarsuyu Family, who are in the business of carpet import and export till 1983, have been examined within the content of this study. Observation slips for samples are filled and their properties such as raw material, size, pile length, color and composition are recorded. In addition, photographs of the tulus examined were taken and their scale drawings were made.

This study aims to transform the information about tulus in the collection in a written form and to bring it to weaving literature, to be a resource for the new modals that may be weaved in the future and so that to contribute to transmission of weaving culture from generation to generation.

Keywords: Culture, traditional weavings, carpet, tulu, mohair

Yaylak-kışlak hayat tarzı sürmüş olan Türk kültürünün eserleri arasında gösterilen havlı dokumaların üretiminde hayvan postlarından esinlendiği ve suni post görünümlü olan tülülerin halıya geçişte ilk adım olduğu düşünülmektedir.

Yaz aylarında hayvanlarıyla yaylalara çıkan Yörükler, toplandığında az yer kaplayan ve hafifliği nedeniyle kolay taşınabilen tülülerini çok geniş kullanım alanlarında değerlendirmişlerdir. Tülüler, tıpkı halı gibi atkı, çözü ve hav sisteminden oluşurlar. Halıdan farklı olarak hav (ilme) sıralarının arasında geniş düz dokuma alanları yer alır. Tülü dokumalarda eğrilmiş veya eğrilmemiş yün ipliklerin yanı sıra işlenmemiş tiftik de kullanılır.

Toplumların kültürlerinin korunarak nesilden nesile aktarımında koleksiyonlar büyük önem taşırlar. Türk kültürünün bir parçası olan tülüler, yakın tarihe kadar ticari değer taşımadıklarından, araştırmacılar ve koleksiyoncular tarafından geç fark edilmişlerdir. Oysaki tülüler yalnız anlatım biçimleri sayesinde geleneksel olduğu kadar çağdaş bir görünüme sahiptirler. Kendi yöresinde kullanım alanı bulamayan tülüler bu özellikleri sebebiyle ABD,

Kanada ve Avustralya gibi birçok yabancı ülkeden yoğun talep görmektedir. Tülü dokuma tekniği ile motiflerin yerine dokunun ön planda olduğu grafik görüntüler ortaya çıkmaktadır ve bu da günümüz iç mekân tasarımında moda olan bir anlayıştır.

Yurdumuzdaki tülü dokumacılığı ve satışı yurt dışından gelen talebe rağmen, her geçen yıl daha da azalmaktadır. Geçmişte Anadolu'nun hemen hemen bütün yörelerinde tülü dokunurken bugün sadece Sivas Yıldızeli, Balıkesir İvrindi, Kütahya Simav, Aksaray Sultanhanı, Konya ve Malatya'da az sayıda tülü dokunmaktadır. Bunun başlıca nedeni, Türkiye'de üretim yapan firmaların, Pakistan, Çin ve İran gibi el dokumacılığı ile tamirini çok ucuza yapan ülkelerdeki firmalar ile fiyat farkından dolayı rekabet edememeleridir. Kaliteli hammadde ve dokuyucu bulmakta çekilen zorluklar da bu durumun oluşmasında etkilidir.

Geçmişte dokunmuş tülülerin çoğu kullanım sonucunda yıpranarak yok olmuştur. Bu durum göz önüne alındığında geçmiş ile gelecek arasında bağ kuran değerlerin elde kalanlarının kayıt altına alınması, korunması ve saklanması kültürel sürekliliğin sağlanabilmesi için daha önemli hale gelmektedir. Yapılan çalışma kapsamında 1983 yılından beri halı imalatı ve ihracatı ile uğraşan Vardarsuyu Ailesi'ne ait tülü koleksiyonunda yer alan dokumalardan seçilenler incelenmiştir. Örnekler için gözlem fişleri doldurularak, hammadde, boyut, hav uzunluğu, renk ve kompozisyon gibi özellikleri kayıt altına alınmıştır. Ayrıca incelenen tülülerin fotoğrafları çekilmiş, ölçekli çizimleri yapılmıştır.

Bu çalışma ile koleksiyonda yer alan tülüler hakkında elde edinilen bilgilerin yazılı hale getirilerek dokuma literatürüne kazandırılması, ileride dokunabilecek yeni örnekler için kaynak oluşturulması ve böylece dokuma kültürünün gelecek nesillere aktarılmasına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, geleneksel dokumalar, halı, tülü, tiftik

GENERAL CHARACTERISTICS OF TULU WEAVINGS AND A COLLECTION CASE

ABSTRACT

It is suggested that production of pile weavings indicated as one of the works of the Turkish culture who adopted a summer pasture–winter quarters life style in the past, is inspired from animal hides and tulus which look like artificial hide are the first step in transition to carpets.

Yuruks, who move to highlands with their animals in summer, have utilized tulus in a wide area of usage. Because they occupy a small place when folded and may be easily carried due to lightness. Tulus are composed of woof, warp and pile systems just like carpets. Different from carpets, there are wide plain weave areas between pile (loop) rows. Unprocessed mohair is also used in addition to spun or non-spun wool threads in tulu weavings.

Collections have a great significance in conservation and transmission of societies' cultures from generation to generation. Being a part of Turkish culture, tulus have been noticed lately by researchers and collectors, because they did not have a commercial value until recent history. However, tulus have not only a traditional but also a modern appearance thanks to their plain forms of expression. So that, tulus which could not find any area of use in their own locality are intensively demanded in many foreign countries such as USA, Canada and Australia. Graphic images in which texture is at the forefront instead of designs are formed with tulu weaving technique and this is a fashionable style in today's interior space design.

Despite the demand from abroad, tulu weaving and selling is decreasing year after year in our country. While tulu weaving was done in almost all regions of Anatolia in the past, today tulu weaving is ongoing only in Sivas Yıldızeli, Balıkesir İvrindi, Kütahya Simav, Aksaray Sultanhanı, Konya and Malatya. The main reason of it is the difficulty for the Turkish companies

in competition with the companies in countries like Pakistan, China and Iran where hand weaving and repairing is cheaper and so prices are lower. The difficulties in finding quality raw material and weaver are also effective in this situation.

Most of tulus weaved in the past have disappeared by wearing out as a result of usage. When this situation is taken into account, recording, protection and conservation of remaining parts of the values, which establish a connection between past and future, become much more important in order to ensure cultural sustainability. The chosen part of weavings from the tulu collection of Vardarsuyu Family, who are in the business of carpet import and export till 1983, have been examined within the content of this study. Observation slips for samples are filled and their properties such as raw material, size, pile length, color and composition are recorded. In addition, photographs of the tulus examined were taken and their scale drawings were made.

This study aims to transform the information about tulus in the collection in a written form and to bring it to weaving literature, to be a resource for the new modals that may be weaved in the future and so that to contribute to transmission of weaving culture from generation to generation.

Keywords: Culture, traditional weavings, carpet, tulu, mohair

Giriş

Yaylak-kışlak hayat tarzı sürmüş Türk kültürünün eserlerinden olan havlı dokumaların üretiminde hayvan postlarından esinlendiği düşünülmektedir. Kurt Erdmann düğümlü halı tekniğinin vatanının Batı Türkistan olabileceğini söyler ve bu bölgede yaşamış kavimlerin dokunmuş bir parçaya yün iplikler düğümlemek suretiyle suni bir post elde etme fikrine kapıldıklarından bahsederek: “Bilinen bir şey varsa, bu kadar muazzam bir önem kazanacak olan bu yeni tekstil şeklinin ilk olarak bir Türk bölgesinde gelişmesidir” der (Erdmann BTY: 86). Görgünay ise: “Bu iki (halı ve suni post) dokumanın her yönü ile aynı teknikle yapılmış olması, suni postun halıya atılan ilk adım, yani halının öncüsü olduğuna delildir” ifadesini kullanmıştır (Görgünay 2005: 9).

Ulaşılan en eski kaynakta tülü; uzun tüylü halı veya dokuma yaygı olarak tanımlanmakta ve tülü dokumalara Anadolu'nun kimi yörelerinde “filikli” veya “köpen” adı verildiğinden bahsedilmektedir (İslimyeli 1976: 837). Ayrıca geve, tülüce ve hırsek (Görgünay 2005: 117) gibi isimleri de vardır. Balpınar Acar, “Kilim-Cicim-Zili-Sumak Türk Düz Dokuma Yaygıları” isimli kitabında tülü dokuma için köpen tabirini kullanmış ve “uzun tüylü halı veya dokuma yaygı” şeklinde tanımlamıştır. Ayrıca yörelere göre farklı isimler aldığından bahsederek Ankara, Yozgat, Kırşehir ve Konya Türkmenlerinde “filikli”, Konya, Kırşehir ve yöresinde ise “tülü” adının verildiğini ifade etmiştir (Balpınar Acar 1982: 115). Erol Eti “Karapınar Tülü Halıları” isimli makalesinde tülü dokumaları atkı ve çözümlü iplikleri yün, tüyleri uzun ve genellikle yöre halkının filik dediği tiftikten yapılan halılar şeklinde betimlemiştir (Eti 1987: 3). Yünden ve tiftikten el tezgâhlarında dokunan uzun havlı (tüylü) halı (Önder 1995:198) olarak da tanımlanan tülü için literatürdeki tanımlamaların bir birine çok benzediği fark edilmektedir.

Türklerin 13. Yüzyılda halı kültürünü taşıdığı Konya ve civarında halıcılığın yoğun olarak yapıldığı bilinmektedir. Konya'ya bağlı Karapınar İlçesi ve çevresi ise özellikle suni post görünümlü tülü dokumaları ile bilinmektedir. Karapınar Türkmenleri köken olarak Oğuzların Boz-ok kolunun Avşar boyundandır (Gündüz 1980: 557). Tülü

dokumacılığı Karapınar haricinde, Sivas, Balıkesir, Kütahya, Aksaray, Konya ve Malatya gibi Anadolu'nun birçok yerinde de yapılmıştır.

Bu çalışma ile yakın tarihe kadar havlı dokumalar içinde yeterince ele alınmamış olan tülülerden seçilenlerin incelenerek kayıt altına alınması amaçlanmıştır. Çalışmanın gerçekleştirilmesi için öncelikle konu ile ilgili literatür taranmış, İstanbul ve Aksaray illerinde alan araştırmaları ve kaynak kişi görüşmeleri yapılmıştır. Tülüler hakkında edinilen genel bilgilerden sonra, 1983 yılından beri halı imalatı ve ihracatı yapan Vardarsuyu Ailesi'ne ait tülü koleksiyonunda yer alan dokumalardan seçilenler incelenmiştir. Örnekler için gözlem fişleri doldurularak, malzeme, renk, teknik ve boyut gibi özellikleri kayıt altına alınmıştır. Ayrıca incelenen tülülerin fotoğrafları çekilerek belgelenmiş, ölçekli çizimleri yapılmıştır.

Tülü Dokumaların Kullanım Alanları

Yaz aylarında yaylalara çıkan, havalar soğuduğunda ise yaşam alanlarına geri dönen Yörükler, toplandığında az yer kaplayan ve hafifliği nedeniyle kolay taşınabilen dokumalara ihtiyaç duymuştur. Bu özelliklere sahip olması nedeniyle tülüler çok geniş kullanım alanlarında değerlendirilmiştir. Tülüler serildiğinde yatak, sarınarak kullanıldığında yorgan, sedir üzerinde örtü ve yerde yaygı olarak kullanılmıştır. Gene kış aylarında tülüler evlerin oda duvarlarının soğukluğunu önlemek için duvarlara asılmıştır. (Eti 1987: 3). Yaylalarda develer için süs örtüsü olarak da kullanılmış olan tülülerin (Çakmaktepe 2011: 144) küçük ebatlı olanları ise seccade ya da minder olarak kullanılmıştır. Bu kullanım alanlarının yanında yörede yaşayanlar süt, yağ, kıyma gibi yiyeceklerini sıcaktan korumak için, çömlek veya kazanlara koyarak üzerlerini tülü dokumalar ile örtmüşler ve bu işleme de "basırık" adını vermişlerdir (Arslan 1996: 65). Ayrıca çobanlar hayvanlarını otlatırken, Karapınar İlçesi'nde kiyik veya kiylek olarak bilinen (Hidayetoğlu 1999: 56) çoban tülülerini giymişlerdir. Bu koruyucu giysinin keçeden yapılanlarına ise "kepenek" denmektedir (Begiç, 2016: 51). Çoban tülüleri desensiz olarak 1.50x2.50 veya 1.50x2.80 cm. boyutlarında dokunmuş, dikilerek istenilen şekle getirilip kullanılmıştır. İşlenmemiş doğal yünden yapıldığından krem rengi olan çoban tülülerinde yer yer çok açık pembe veya mavi gibi renklerde abraşlar da görülebilmektedir. Bunun görülmesinin nedeni, çobanların hayvanlarının karışmaması için postlarına sürdükleri boyalı, kınalı alanların da kırkım sonrasında araya karışarak dokumada kullanılmasıdır. Çobanlar bu tülüleri giyerek doğada hem soğuktan korunmuş, hem de gerektiğinde yatak olarak kullanmıştır (Aytaç, 17.05.2018, M. Vardarsuyu, 24.08.2018 tarihli görüşme).

Tülü Dokumaların Teknik ve Desen Özellikleri

Tülüler tıpkı halı gibi atkı, çözü ve hav sisteminden oluşan dokumalardır. Halıdan farklı olarak hav (ilme) sıralarının arasında geniş düz dokuma alanları yer alır. Bu düz dokuma alanları sayesinde uzun bırakılan havlar yatabilir ve böylece istenen post görüntüsü elde edilmiş olur. Tülü dokunurken düğümlerin sıralar halinde atlanarak atılması nedeniyle üretim halıya göre daha çabuk yapılabilir. Ayrıca tülü dokumada lifler uzun bırakıldığı için yün kaybı da olmamaktadır (Eti 1987: 3-4).

Tülülerin dokuma tekniğine dayalı sınıflandırılmasında çeşitli kaynaklarda farklılıklar olduğu görülmüştür. Görgünay'a göre bir dokumanın tülü olarak

adlandırılabilmesi için ilmede (hav) eğilmemiş yün (saçak yün) veya tiftik kullanılmış olmalıdır (Görgünay 2005: 30) Kaba görünümlü olup, eğrilip bükülmüş iplikten dokunmuş olan tülü ile halı arasındaki dokumalara ise hopan denmesi gerektiğini belirtmektedir (Görgünay 2005: 102). Oysa Eti ve Edgü'nün çalışmalarında, Görgünay'ın hopan benzeri olarak nitelendirdiği dokumaların ayırım yapılmayarak tülü olarak isimlendirildiği görülür (Eti 1987: 2-27) (Edgü 1989: 1-63). Hidayetoğlu da, Konya Karapınar'da dokunan halı haricindeki dokumaların tamamına, hopan türü olsa bile tülü denildiğini belirtmektedir (Hidayetoğlu 2013: 32).

Yapılan alan araştırmaları ve kişisel görüşmeler sonucunda da, tülünün bir dokuma tekniği olduğu ve Türk düğümü (Gördes) ile dokunmuş, ilme sıraları arasında geniş düz dokuma alanları olan dokumaların tamamının tülü olarak adlandırıldığı görülmüştür (Bkz. Fotoğraf: 1-2). Düğümün kullanılmadığı, eğrilmiş yün ipliklerin tığ ile çekilerek havların ucu kesilmeden oluşturulan dokumalara çeki, çekki, çekili tülü (Bkz. Fotoğraf: 3-4), tiftik tutamlarının uzun saçaklar oluşturacak şekilde Türk düğümü ile dokunduğu dokumalara da filik veya filikli (Bkz. Fotoğraf: 5-6) denildiği tespit edilmiştir. Düğümlü tülülerde tiftik taraktan geçirilmeden ve bükülmeden kullanılmışsa da "yamçı tülü" denilmektedir (Aytaç 2001: 410). Geçmişte ıstar denilen tezgâhlarda dokunmuş olan tülüler günümüzde metal tezgâhlarda dokunmaktadır (Aytaç, 04.10.2018 tarihli görüşme, E. Vardarsuyu, 19.07.2018 tarihli görüşme).



Fotoğraf 1, 2: Tülü Dokuma ve Detayı (Fotoğraf: Naime Didem Öz Arşivi, Tülü Dünyası, Babialı Çarşısı, İstanbul 2018)



Fotoğraf 3, 4: Çeki veya Çekili Tülü ve Detayı (Fotoğraf: Naime Didem Öz Arşivi, Aytaç Tülü Dünyası, Merkez Aksaray 2018)



Fotoğraf 5, 6: Filik veya Filikli Tülü ve Detayı (Fotoğraf: Naime Didem Öz Arşivi, Aytaç Tülü Dünyası, Merkez Aksaray 2018)

Tülülerde hammadde olarak yün veya tiftik kullanılmıştır. Koyunlardan kırkılan yünler eğrilmemiş veya eğrilmiş ve kalınca bükümlü olarak ilmede kullanılmış, daha ince bükümlüleri ise çözgü ve atkıda değerlendirilmiştir. Araştırma sırasında ilmede kuzu yününün kullanıldığı örneğe de rastlanmıştır (Bkz. Fotoğraf: 20). Keçilerden kırkılan tiftik ise taranmadan veya bir kez taranarak kullanılmıştır. Az bulunması nedeniyle tiftik sadece ilmede kullanılmış, atkı ve çözgüde kullanılmamıştır. Keçinin özellikle sakal ve genital bölgesinden kırkılan tiftik, daha yumuşak ve liflerinin daha

uzun olması sebebiyle oldukça makbuldür (M. Vardarsuyu, 24.08.2018 tarihli görüşme).

Tülü dokumalarda kullanılan renklere bakıldığında beyaz, krem, kahverengi ve siyah tonlarının yünün ve tiftiğin doğal halinden elde edildiği, diğer renklerde ise boyama işleminin gerçekleştirildiği görülmektedir. Eski tülü dokuma örneklerine bakılarak ya da ezberdeki motif ve desenlerin dokunması ile ortaya çıkan tülü dokumalar dokuyucunun isteğine ve elinde bulunan malzemeye göre şekillenmiştir. Tülülerde genellikle kırmızı, yeşil, lacivert, sarı, turuncu ve mor gibi canlı renklerin bir arada kullanıldığı görülmektedir. Geçmişte Karapınar ve çevresinde yün ipliklerin ve tiftiğin boyanmasında serkile otu, cevt otu (palamut kabuğu), çemen (kimyon çemeni), ceviz kabuğu ve yaprağı, soğan kabuğu ile çay gibi bitkiler kullanılmıştır (Hidayetoğlu 1999: 38-41). Zamanla bu boyalar yerlerini toz (kimyasal) boyalara bırakmıştır. Araştırma sırasında kimyasal boyalar ile boyanmış, renklerinde solmaların görüldüğü, yer yer renklerin birbirine girdiği örneklerle de rastlanmıştır.

Tülüler kompozisyon çeşitlerine göre de çeşitli kaynaklarda farklı sınıflandırılmıştır. Erol Eti tülüleri, Merdiven-Mihraplı, Kareli, Madalyonlu, Çerçeveli ve Konulu olmak üzere beş gruba ayırmıştır (Eti 1987: 5). Bir başka kaynakta ise tülüler, Düz, Çerçeveli, Kareli, Zikzaklı, Madalyonlu, Mihraplı ve Konulu olmak üzere yedi grupta toplanmıştır (Arslan 1996: 66).

Havlı dokumalar sınıfına giren tülülerin, halı ve kilim dokumalar ile karşılaştırıldığında çok fazla desen ve motif özelliğine sahip olmadıkları görülür, oldukça stilize ve yalın anlatımlar dikkati çeker (Anonim 1998: 100). Tülülerin şablonsuz olarak, eldeki malzemeler ile dokuyucunun kişisel zevklerini yansıtabilecek şekilde üretilmiş olması, onların geleneksel olduğu kadar çağdaş bir görünüme sahip olmaları sonucunu doğurmuştur (Eti 1987: 5).

Tülüler yakın tarihe kadar ticari değer taşımadıklarından, araştırmacılar ve koleksiyoncular tarafından fark edilmeleri oldukça geç olmuştur. Dr. Ayan Gülgönen 1970'li yıllarda tülüleri fark ederek toplamaya başlamış ve bir koleksiyon oluşturmuştur. İlk tülüyü Konya'da Halıcı Kasım'da gördüğünü, aykırılığı, sadeliği ve güzelliğinin onu etkilediğini söylemiştir. Gülgönen'in topladığı tülüler ilk kez 1989 yılında Topkapı'da sergilenmiştir (Anonim 1998: 100). Ferit Edgü'nün Gülgönen koleksiyonundaki tülüleri 1989 yılında kitaplaştırmış olması (Edgü 1989: 1-63) ve Taher Sabahi'nin Anadolu'daki tülüleri derlediği İtalyanca kitabı (Sabahi 1997) bu konuda yapılmış önemli çalışmalardır.

17 Mart - 4 Nisan 1998 tarihleri arasında, İstanbul Dolmabahçe Sarayı Kültür Merkezi'nde dikkatleri tülülere çeken bir sergi daha açılmıştır (Cumhuriyet 1998: 12).“Uçan Halılar- Tapis Volants&Konya-Karapınar Tülü Halıları” isimli sergide (<http://www.selmagurbuz.com/biyografi>, Erişim Tarihi: 20.11.2018) Fransa'da yaşayan on sanatçının halıları ile Gülgönen koleksiyonunda yer alan, Karapınar'da Yörüklerin dokudukları tülüler bir arada sergilenmiştir. Bu sergi ile, modern halılar ve tülüler arasında bir ilişki kurulmuş, karşılaştırılmalarına olanak sağlanmıştır. Serginin düzenleyicisi Suzy Hug Levy sergilenen tülüler ile ilgili olarak şunları söyler: “Bu halıları bu kadar özel kılan, o yılların çağdaş estetiğini yakalamış olmaları. Her ne kadar yapılış nedenleri ve felsefeleri naif tülü halılarından farklı olsa da sonuçta bu halılarla

karşılaştığınızda hayretle, bir Klee, bir Rothko, Mondrian, Malevich karşısındayım diyorsunuz” (Anonim 1998: 100).

Ayan Gülgönen de tülülerin güzelliğinin uzun ve yatık havlı olmalarından kaynaklandığını, bu havlar sayesinde ilkel, kaba ama modern bir görünümde olduklarını söyleyerek: “Bunları ilk görenler, yerli ya da yabancı, İskandinav ülkelerinde çağdaş *designer*’lar tarafından yaratılmış sanıyorlar” demektedir (Edgü 1989: Sunu). Gülgönen’in zengin tülü koleksiyonu 2008 yılında İngiltere’de yayımlanan “Halı” isimli dergide de kendine geniş yer bulmuştur (Hazledine 2008: 91-95).

Vardarsuyu Koleksiyonundaki Tülü Dokumalar

Tarih boyunca insanlar çeşitli nesnelere biriktirme isteği duymuş, bu birikimler zaman içinde koleksiyonlara dönüşmüştür. Koleksiyon, “Öğrenme, yarar sağlama veya zevk amacıyla bir araya getirilmiş ve özelliklerine göre sınıflara ayrılmış nesnelere tümü” manasına gelmektedir (Türkçe Sözlük 1974, 501). Toplumların kültürlerinin korunarak nesilden nesile aktarımında koleksiyonlar büyük önem taşırlar.

Vardarsuyu Ailesi’nde tülülerini koleksiyon olarak toplayan kişi Celaleddin Vardarsuyu’dur. Üsküp’te 1950 yılında doğan Vardarsuyu, 1955 yılında ailesiyle Türkiye’ye göç etmiştir. İktisat Fakültesi’nde aldığı eğitim sonrasında 1968 yılında bankacılık sektöründe işe başlamıştır. 1983 yılında bankadaki görevinden ayrılarak ticarete atılmış ve “Bereket Halı” isimli şirketi kurmuştur. Halı imalatı ve ihracatı yapan şirket, 1988 yılından itibaren her yıl İstanbul Ticaret Odası’nın verdiği ihracat ödülünü, 1999 yılında da İstanbul’da düzenlenen uluslararası halı tasarım yarışmasında birincilik ödülünü almıştır. Celaleddin Vardarsuyu’nun oğlu Mustafa Vardarsuyu da aldığı iç mimarlık eğitiminin ardından, çocukluktan beri gelen bilgi birikiminin de etkisi ile baba mesleğine ilgi duymuş, eşi Ezgi Vardarsuyu ile birlikte 2014 yılında “Selam Carpet&Home” isimli firmayı kurmuştur (M. Vardarsuyu, 24.08.2018 tarihli görüşme).

Celalettin Vardarsuyu, tülülerin yalın görüntüleri ile diğer dokumalardan çok farklı olduğunu düşünmesinin sonucunda koleksiyon oluşturmaya karar vermiştir. Tülü dokumalara kolay ve direk erişim imkânı da bu kararı almasında etkili olmuştur. 27 yıl önce ilk tülülerini koleksiyon amacı ile Konya Karapınar’da yöre halkından satın almıştır. Daha sonra koleksiyona katılan örnekler esnaflardan temin edilmiştir. Vardarsuyu Ailesi’ne ait koleksiyonda yaklaşık 1000 adet tülü dokuma bulunmaktadır ve bu dokumalar çeşitli şehirlerdeki depolarda saklanmaktadır.

Celaleddin Vardarsuyu tülülerin çok yalın görüntüye sahip olmalarında, Yörüklerin farklı kültürlerden uzak yaşayarak, kendine has yaşam biçimlerini benimsemelerinin önemli olduğunu savunur. Vardarsuyu, Karapınar insanların, sade, sessiz, hassas insanlar olduklarını, doğayla iç içe ve doğal yaşadıklarını ayrıca bu bölgenin bozkır koşullarında hayatta kalmak için gerekli yetenek birikimlerine de sahip olduklarını söyler¹ (Vardarsuyu 2009, <http://www.turklider.org/TR/EditModule.aspx?tabid=1752&mid=14611&ItemID=13736&ItemIndex=11>, Erişim Tarihi: 21.10.2018). Tülü dokumaların sadeliğinin yaşam biçimlerinden kaynaklandığı fikrini destekler şekilde Eti de: “İnsan yaşadığını söyler sözünü kanıtlayan tülü dokuma örneklerinden alınacak çok dersler var” ifadesini kullanmıştır (Eti 1987: 3-4).

¹ İngilizce olan yayının bu bölümü, makalenin yazarı tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

Günümüzde tülü dokumacılığı her geçen yıl azalarak da olsa, Sivas Yıldızeli (Tonus ve Kaynar 2018: 58), Balıkesir İvrindi, Kütahya Simav, Aksaray Sultanhanı, Konya ve Malatya'da devam etmektedir. Vardarsuyu Ailesi de Balıkesir'in İvrindi İlçesi'nde tülü dokutmakta, eski desenleri güncel iç mimari anlayışlara göre yenilemektedir. Üretimin hiçbir aşamasında bilgisayar kullanılmamakta, dokunacak desenler dokuyucuları iyi tanıyan aile üyeleri tarafından, sonuçta ne çıkacağı tahmin edilerek belirlenmektedir (Bkz. Fotoğraf: 7-8-9-10-11). Ezgi Vardarsuyu sadece düğümlü tülü dokuttuklarını, çeki tülülerin ise temizleme güçlüğünden ve Batılı alıcıların modern iç mimari kriterlerine göre iyi görüntü vermediğini düşünmelerinden dolayı, tercih edilmediğini söylemektedir. Günümüzde üretim için gerekli olan kaliteli yün ve tiftik bulmakta güçlük çeken firmaların bazılarının Yeni Zelanda yünü kullandıklarını belirtmekte, yerli dokuyucu bulmakta da sıkıntı çekildiği için Suriyeli mültecilerin de dokuyucu olarak kullanıldığı bilgisini vermektedir (E. Vardarsuyu, 19.07.2018 tarihli görüşme).



Fotoğraf 7, 8: Vardarsuyu Ailesi'ne ait tezgâhta, dokuyucu kadınlar söküntü ipliklerden tülü dokurken görülmektedir (Fotoğraf: Vardarsuyu Aile Arşivi, İvrindi Balıkesir, 2016)



Fotoğraf 9, 10: Mustafa Vardarsuyu tülü dokumanın kontrolünü yaparken görülmektedir (Fotoğraf: Vardarsuyu Aile Arşivi, İvrindi Balıkesir, 2017)



Fotoğraf 11. Güncel desenli bir tülü. Solda kökboya ve dokuma ustası Mehmet Balık ve sağda Mustafa Vardarsuyu görülmektedir (Fotoğraf: Vardarsuyu Aile Arşivi, İvrindi Balıkesir, 2011)

Firmanın Antalya Döşemealtı'nda bir boyahanesi de bulunmaktadır fakat dokutulan tülülerin yün ve tiftikleri dokuma yaptırılan köylerin hanelerine yakın bahçelerde, ahırlarda, köy meydanlarında, bağ, bahçe gibi yerlerde boyanmaktadır. Aşağıda Mustafa Vardarsuyu bakır kazanda kökboya ile yün boyarken ve Ezgi Vardarsuyu boyanarak güneşte kurumaya bırakılmış yün ipliklerin boyayı ne kadar aldığı kontrolünü yaparken görülmektedir (Bkz. Fotoğraf: 12-13).



Fotoğraf 12. Kökboya ile Yün Boyama
(Vardarsuyu Aile Arşivi, İvrindi, 2012)



Fotoğraf 13. Boyamanın Kontrol Edilmesi
(Vardarsuyu Aile Arşivi, İvrindi, 2017)

Geçmişte sadece kişisel kullanım amacıyla dokunmuş olan tülüler günümüzde ticari olarak da değere sahiptir. Mustafa Vardarsuyu tülülerin yurt dışında talep görerek ticari hâle gelmesinin klasik arz talep döngüsü içinde olmadığını söyler. Konu ile ilgili düşüncelerini: “Tülülerin talep görmesi, imal ettiğimiz dokumaları yurt içi ve yurt dışındaki fuarlarda sergilememizle ve yurt dışında bu işle uğraşan kişilerin heyecanımızı paylaşmasıyla oluştu” şeklinde ifade etmektedir. Tülü dokumaların en çok ABD, Kanada ve Avustralya gibi soğuk ülkelerden talep gördüğünü de belirtmektedir (M. Vardarsuyu, 24.08.2018 tarihli görüşme). Aşağıda Selam Carpet&Home Firması'nın 2017 yılında Avustralya'da, Reinisch Contemporary isimli galeride açtığı sergiden ve İstanbul Carpet Week 2018 kapsamında koleksiyonerlere özel yapılan tülü sergisinden fotoğraflar görülmektedir (Bkz. Fotoğraf: 14-15).



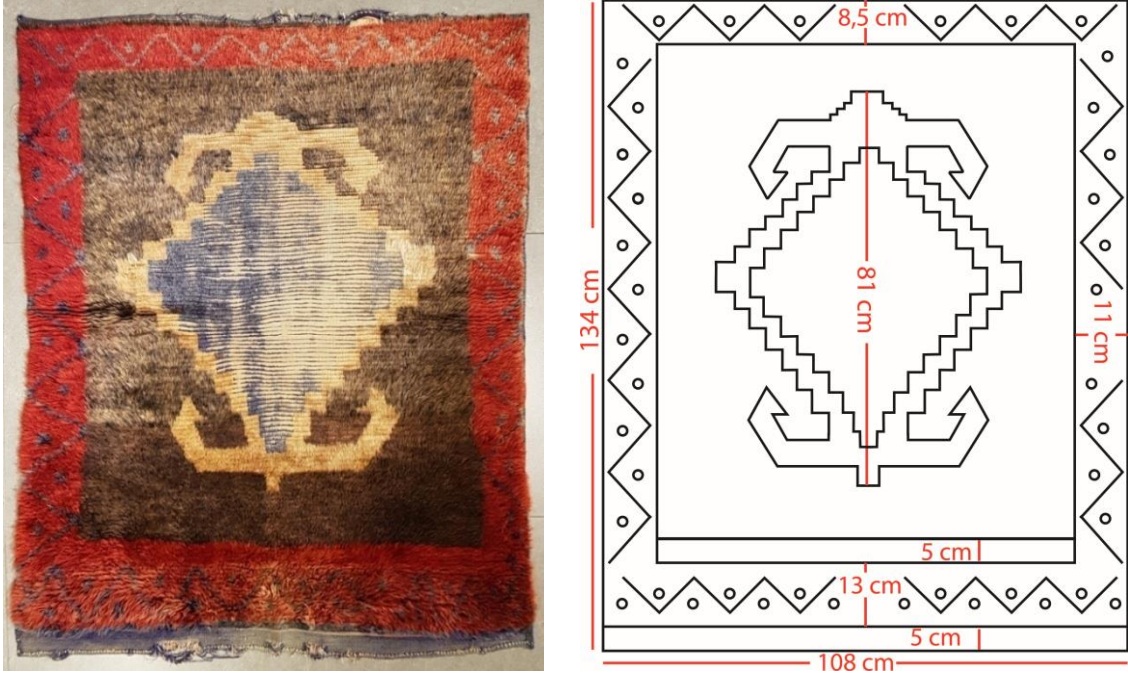
Fotoğraf 14. Reinisch Contemporary
(Fotoğraf: <http://www.reinisch-graz.com/en/exhibition>, Graz, 2017)



Fotoğraf 15. İstanbul Carpet Week
(Fotoğraf: Vardarsuyu Aile Arşivi, İstanbul, 2018)

Çalışma kapsamında, Anadolu'nun çeşitli yörelerinden toplanarak oluşan Vardarsuyu Ailesi'ne ait koleksiyonda bulunan tülüler incelenmiştir. Çalışmada yer alan

örnekler seçilirken, desen, renk ve kompozisyon olarak farklı olmalarına dikkat edilmiştir. Tülüler, İstanbul Nişantaşı'nda bulunan Selam Carpet&Home isimli firmada incelenmiş ve fotoğraflanmıştır.



Fotoğraf 16, Çizim 1: Konya-Karapınar Tülüsü ve Çizimi



Fotoğraf 17, 18: Tülünün Detayı ve Arkadan Görünüşü

Örnek No: 1

İnceleme Tarihi: 22.07.2018

Dokumanın Yöresi: Konya-Karapınar

Dokumanın Kaç Yıllık Olduğu: Yaklaşık 140 yıllık².

Dokumanın Kullanım Amacı: Yer yaygısı

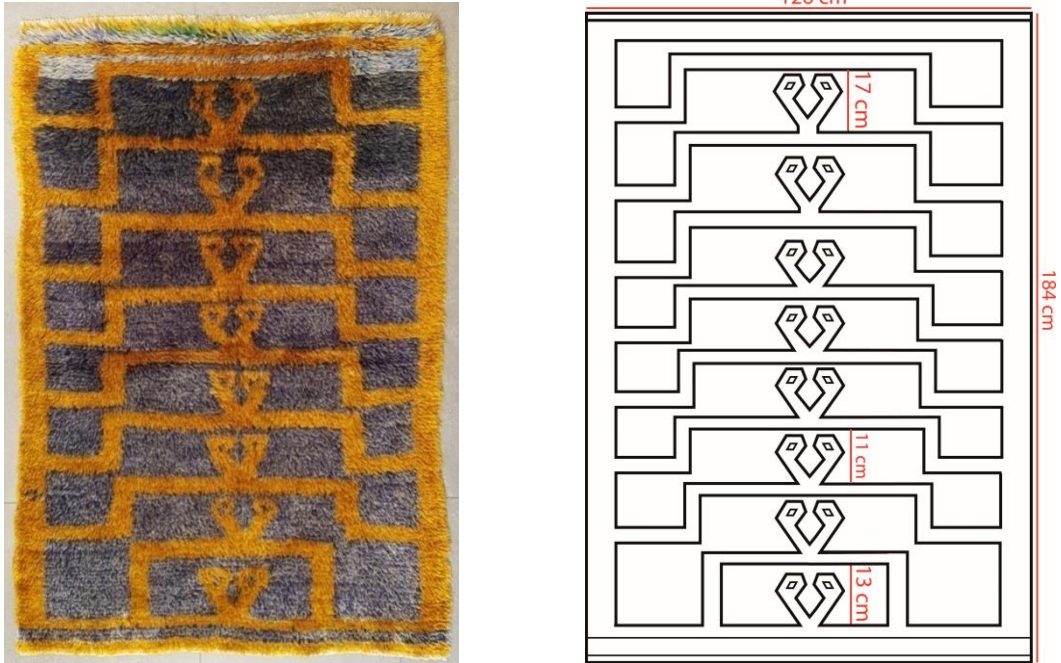
² Dokumanın kaç yıllık olduğuna dair verilen rakamlar, Mustafa Vardarsuyu'nun edindiği mesleki bilgi birikimi ve deneyim sonucunda aktardığı tahmini değerlerdir.

Dokumanın Boyutu: 108x134 cm

Hav Yüksekliği: 2-3 cm

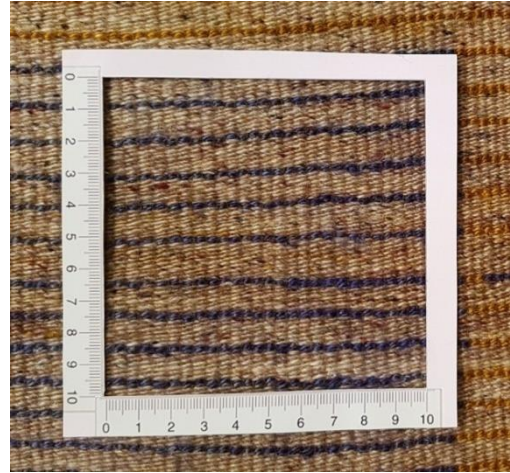
Hammaddesi: Çözgü, atkı ve ilmede (hav) yün kullanılmıştır.

Açıklama: Dokuma koleksiyona satın alınarak dâhil edilmiştir. Kompozisyon olarak “Göbekli Tülü” olarak adlandırılan örneğin kenarları çerçeveselidir. Türk düğümü ile dokunmuş örneğin 10 cm’sinde 12-13 sıra ilme atıldığı, iki ilme sırasının arasında ise 8-10 sıra atkı geçtiği görülmüştür³. Çözgüde kullanılan yün iplik doğal krem rengindedir. Dokuma boyunca atkıda bej renkli yün iplik, ilmede ise kırmızı, lacivert, mavi ve bej renkli iplikler kullanılmıştır. İpliklerin boya kaynakları hakkında bir çalışma yapılmamıştır (Bkz. Fotoğraf: 16-17-18).



Fotoğraf 19, Çizim 2: Konya-Karapınar Tülüsü ve Çizimi

³ Tülüleri özgün dokumalar olmalarından dolayı bir standart içinde değerlendirmek çok zordur. Bu nedenle incelenen örneklerin hepsinde, dokumanın çeşitli kısımlarında ölçümler yapılmış, ölçüm sonuçları ortalama değerler olarak verilmiştir.



Fotoğraf 20, 21: Tülünün Detayı ve Arkadan Görünüşü

Örnek No: 2

İnceleme Tarihi: 22.07.2018

Dokumanın Yöresi: Konya-Karapınar

Dokumanın Kaç Yıllık Olduğu: Yaklaşık 140 yıllık

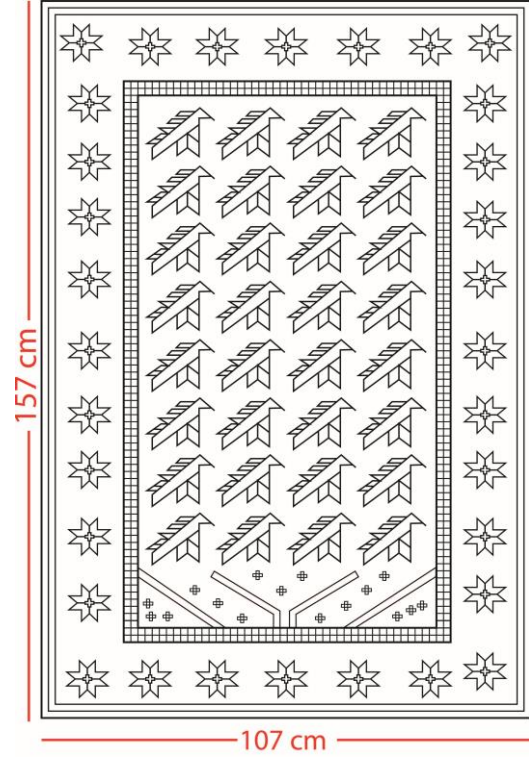
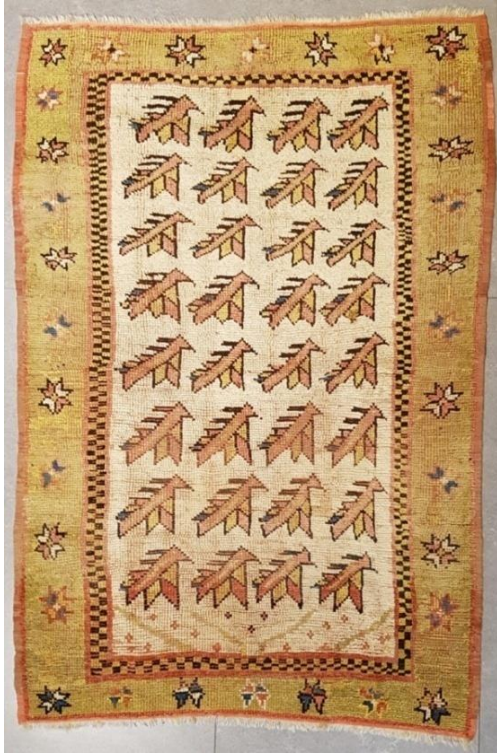
Dokumanın Kullanım Amacı: Yer yaygısı

Dokumanın Boyutu: 126x184 cm

Hav Yüksekliği: 2-3 cm

Hammaddesi: Çözgü, atkı ve ilmeye yün kullanılmıştır.

Açıklama: Dokuma koleksiyona satın alınarak dâhil edilmiştir. Kompozisyon olarak "Mihraplı" olarak adlandırılan örneğin kenarları çerçeveselmiştir. Türk düğümü ile dokunmuş olan örneğin 10 cm'sinde 9-10 sıra ilme atıldığı, iki ilme sırasının arasında ise 10-15 sıra atkı geçtiği görülmüştür. Çözgüde kullanılan yün iplik doğal krem rengindedir. Dokumanın atkısında bej, sarı, kırmızı renkli, ilmeye ise sarı, mavi ve açık mavi renkli iplikler kullanılmıştır. Dokumanın en üstündeki ilmelerde ise muhtemelen ipliğin yetmemesinden veya dokuyucunun kendi tercihinden dolayı yarım sıra yeşil renkli iplik kullanılmıştır (Bkz. Fotoğraf: 19-20-21).



Fotoğraf 22, Çizim 3: Manastir Tülü'sü ve Çizimi



Fotoğraf 23, 24: Tülü'nün Detayı ve Arkadan Görünü'sü

Örnek No: 3

İnceleme Tarihi: 22.07.2018

Dokumanın Yöresi: Manastir (Makedonya)

Dokumanın Kaç Yıllık Olduğu: Yaklaşık 100 yıl

Dokumanın Kullanım Amacı: Yer yaygısı

Dokumanın Boyutu: 107x157 cm

Hav Yüksekliği: 0,5 cm

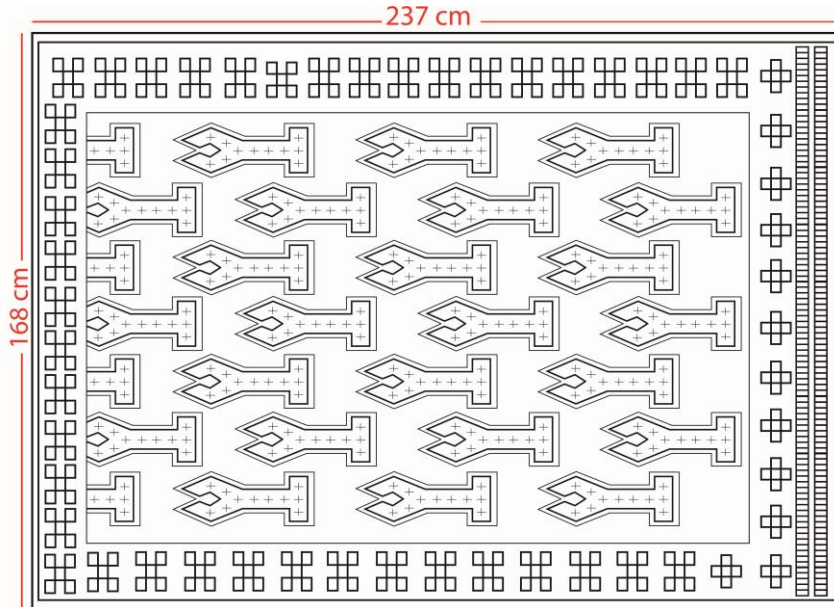
Hammaddesi: Çözgü, atkı ve ilmede yün kullanılmıştır.

Açıklama: Anadolu dokuma kültürü her bakımdan benzer özelliklerle Balkanlarda da görülmektedir. Balkanlarda tülü-halı dokumacılığı 20. Yüzyıl ortalarına kadar sürmüştür ve bu kültürün neredeyse bütün terimleri Türkçe kökenlidir (Soysaldı 2016: 138-144).

Vardarsuyu koleksiyonunda yer alan dokuma koleksiyona Dr. Ayan Gülgönen'in koleksiyonundan, vefatından sonra ailesinden satın alınarak dahil edilmiştir. Manastır tülüsü olarak bilinen ve kuş motifleri ile süslenmiş olan dokumanın bordüründe ise yıldız motifleri yer almıştır. Kuş motifi 11x15 cm, yıldız motifi ise 7x7 ve 9x9 cm boyutlarındadır. Türk düğümü ile dokunmuş olan örneğin 10 cm'sinde 23 sıra ilme atıldığı, iki ilme sırasının arasında ise 2-5 sıra atkı geçtiği görülmüştür. Çözüde kullanılan yün iplik doğal krem rengindedir. Dokumanın atkısında kiremit renkli, ilmede ise sarı, mavi, siyah ve krem renkli iplikler kullanılmıştır (Bkz. Fotoğraf: 22-23-24).



Fotoğraf 25: Balıkesir-Yüncü Tülüsü



Çizim 4: Balıkesir-Yüncü Tülüsünün Çizimi



Fotoğraf 26, 27: Tülünün Detayı ve Arkadan Görünüşü

Örnek No: 4

İnceleme Tarihi: 06.08.2018

Dokumanın Yöresi: Balıkesir-Yüncü

Dokumanın Kaç Yıllık Olduğu: Yaklaşık 200 yıllık

Dokumanın Kullanım Amacı: Yer yaygısı

Dokumanın Boyutu: 168x237 cm

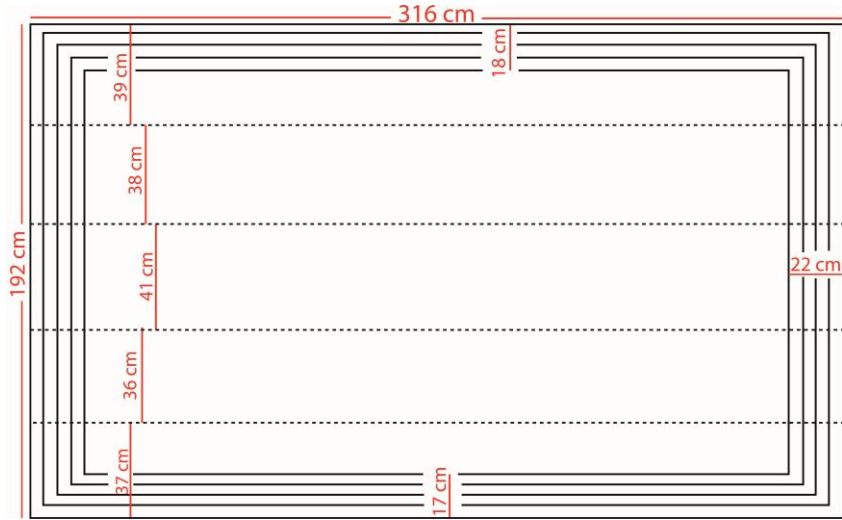
Hav Yüksekliği: 1 cm

Hammaddesi: Çözü, atkı ve ilmede yün kullanılmıştır.

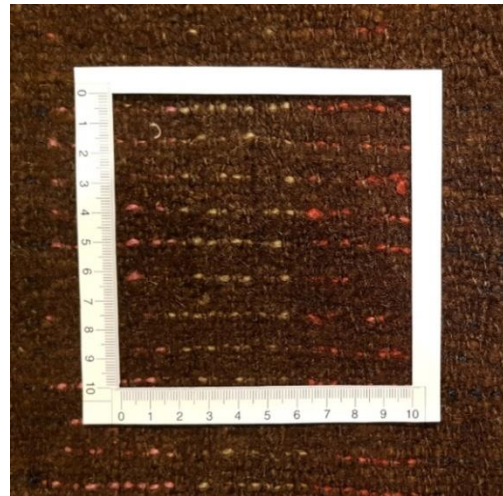
Açıklama: Dokuma koleksiyona satın alınarak dâhil edilmiştir. Yüncü, Osmanlı Devletinin kuruluşunda siyasette önemli katkılar sağlamış, Konya, Balıkesir ve çevresinde yaşamış bir Yörük aşiretidir (Çolpan ve Atış 2018: 337). Türk düğümü ile dokunmuş olan örneğin 10 cm'sinde 9-10 sıra ilme atıldığı, iki ilme sırasının arasında ise 5-8 sıra atkı geçtiği görülmüştür. Halının orta bölümünde yer alan motifin boyutları yer yer değişmekle birlikte genel olarak 20x42 cm.'dir. Çözgüde kullanılan yün iplik doğal krem rengindedir. Dokumanın atkısında kiremit rengi, ilmede ise krem, kahve, açık yeşil, mavi ve kırmızı renkli iplikler kullanılmıştır (Bkz. Fotoğraf: 25-26-27).



Fotoğraf 28: Konya Tülüsü



Çizim 5: Konya Tülüsünün Çizimi



Fotoğraf 29, 30: Tülünün Detayı ve Arkadan Görünüşü

Örnek No: 5

İnceleme Tarihi: 06.08.2018

Dokumanın Yöresi: Konya Tülüsü

Dokumanın Kaç Yıllık Olduğu: Yaklaşık 100 yıllık

Dokumanın Kullanım Amacı: Yer yaygısı

Dokumanın Boyutu: 192x316 cm

Hav Yüksekliği: 2-11 cm arasında değişmektedir.

Hammaddesi: Çözü ve atkıda koyunyünü, ilmede ise kuzu yünü kullanılmıştır.

Açıklama: Dokuma koleksiyona satın alınarak dâhil edilmiştir. Kompozisyon olarak “Çerçeveli” diye adlandırılan gruptandır. Türk düğümü ile dokunmuş olan örneğin 10 cm’sinde 9-10 sıra ilme atıldığı, iki ilme sırasının arasında ise 10-15 sıra atkı geçtiği görülmüştür. Çözü ve atkıda doğal kahverengi yün iplik kullanılmıştır. İlmede ise kırmızı, sarı, pembe ve lacivert renkli kuzu yünü iplikler kullanılmıştır. Beş parça halinde dokunarak sonradan birleştirilmiş olan örnek oldukça yıprandığından havları dökülmüş ve yer yer onarım görmüştür (Bkz. Fotoğraf: 28-29-30).

Sonuç

Geleneksel olarak üretimi yapılan halılar kültürel değer taşımalarının yanı sıra ticari değere de sahiptirler. Bu halıların bir kısmı dokuyan kişiler tarafından kullanım amacıyla, büyük kısmı ise satarak gelir elde etmek amacıyla dokunmuştur. Tülü dokumalar ise geçmişte satılmak için değil, sadece günlük gereksinimlerin karşılanması amacıyla dokunmuştur.

Teknolojinin gelişmesi sonucunda ucuz ve seri üretim artmış, köy yaşamını terk ederek kentlerde yaşayan insanlar bu ürünleri daha çok tercih eder hale gelmiştir. Tülüler, etnografik değer taşımalarına ve kültürümüzün parçası olmalarına rağmen günümüzde kendi yörelerinde kullanım alanı bulamamakta ancak yalın anlatım biçimleri sayesinde birçok yabancı ülkeden yoğun talep görmektedir. Tülü dokuma tekniği ile motifin yerine dokunun ön planda olduğu grafik görüntüler ortaya çıkabilmektedir ve bu günümüz iç mekân tasarımında moda olan bir anlayıştır. Tülü dokuma tekniği kullanılarak, güncel beğenilere uygun yapılan yeni tasarımlarla mekânlara hem sıcak hem de çok modern görünüm kazandırılmaktadır. Bu faaliyetler geleneksel dokumacılığın yaşatılması ve geliştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Ülkemizde tülü dokumacılığı ve satışı yurt dışından gelen talebe rağmen, her geçen yıl daha da azalmaktadır. Bunun başlıca nedeni, Türkiye’de üretim yapan firmaların, Pakistan, Çin ve İran gibi el dokumacılığı ile tamirini çok ucuza yapan ülkelerdeki firmalar ile fiyat farkından dolayı rekabet edememeleridir (Acar ve Tosun 2017: 93). Hayvancılığın azalması nedeniyle yün ve tiftik fiyatlarında meydana gelen artışın yanında kaliteli hammadde ve iyi dokuyucu bulmakta çekilen zorlukların da bunda payı büyüktür.

Yapılan literatür taramalarının, kaynak kişi görüşmelerinin ve alan araştırmalarının sonucunda, günümüze kadar gelebilmiş en eski örneklerin yaklaşık iki yüz yıllık olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Çalışma kapsamında incelenen tülülerin hepsinde Türk düğümü kullanılmıştır. Çözgü, atkı ve ilmelerinde koyunyünü kullanılmış, sadece bir örneğin ilmesinin kuzu yünü olduğu görülmüştür. Örneklerde kırmızı, sarı, lacivert, kahverengi, yeşil, bej ve mavi renkler ile bu renklerin tonları görülmüştür. Tülülerin boyutları, hav yükseklikleri, 10 cm’de atılan ilme sayıları ve iki ilme sırasının arasında geçen atkı sayıları ise birbirinden oldukça farklıdır. Bu veriler tülülerin bir standarda bağlı kalınmadan, kişisel tercihler doğrultusunda dokunduğu görüşünü desteklemektedir.

Tülülerin geçmişte dokunmuş olanlarının çoğu kullanım sonucunda yıpranarak yok olmuş ve günümüze kadar ulaşamamıştır. Günümüze kadar ulaşabilmiş eski örnekler de, Sultanhanı gibi halı ve kilim onarımının merkezi olan yerlerde onarılıp bakımları yapılarak yurt dışına satılmaktadır. Bu durum göz önüne alındığında geçmiş ile gelecek arasında bağ kuran değerlerin elimizde kalan örneklerinin kayıt altına alınması, korunması ve saklanması da kültürel sürekliliğin sağlanabilmesi için daha önemli hale gelmektedir. Dolayısı ile mevcut koleksiyonların korunması ve bu koleksiyonlarda bulunan örneklerin ilgili müzelerde yerini alması da oldukça önemlidir.

KAYNAKLAR

- ACAR, S. ve E. TOSUN, (2017), “Karapınar Tülüleri ve Günümüzdeki Durumu”, **Kesit Akademi**, Y. 3, S. 8: s. 84-97.
- ANONİM, (1998), “Tülü Halıları-Karapınar Yöresinin El Dokuması Halıları”, **Vizyon Dekorasyon**, İstanbul: Ünal Ofset A.Ş., S. 27: s. 100-101.
- ARSLAN, Sevim, (1996), “Halı Sanatına Özgün Bir Yaklaşım: Tülü”, **Sanatsal Mozaik**, Y. 1, S. 12, s. 64-66, Cem Ofset.
- AYTAÇ, (2001), “**Karapınar Tülü Dokumalarında Yanış**”, 26-27 Ekim 2000, Karapınar Sempozyumu Bildirileri, Konya, s.409-428.
- BALPINAR ACAR, Belkıs, (1982), **Kilim-Cicim-Zili-Sumak Türk Düz Dokuma Yaygıları**, İstanbul: Eren Yayınları.
- BEGİÇ, H. Nurgül, (2016), “Orta Asya’dan Küçük Asya’ya Geleneksel Bir Sembol; Kepenek”, **ÇKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 7, S. 2, s. 44-62.
- CUMHURİYET, (1998), Kültür Servisi, **Modern Sanat ile Tülü Halılarının Örtüşmesi**, 10 Mart Salı, s. 12.
- ÇAKMAKTEPE, Mehmet Fatih, (2011), **Sivas İli Merkez ve Bazı İlçelerinde Bulunan Tülü Dokumaları**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, El Sanatları Eğitimi

Anabilim Dalı, El Dokumaları ve Örgüleri Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

ÇOLPAN, G. ve D. ATIŞ, (2018), "21. Yüzyıl Balıkesir Yüncü Kilimlerinin Özellikleri-The Features of the 21st Century Yüncü Rugs of Balıkesir", **ZfWT**, V. 10, N. 3: s. 337-353.

EDGÜ, Ferit, (1989), **Karapınar Tülü Halıları**, İstanbul: Ada Yayınları.

ERDMANN, Kurt, (BTY), **Der Türkische Teppich Des 15. Jahrhunderts/ 15. Asır Türk Halısı**, (Çeviren: H. Taner), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları 715, Maarif Basımevi.

ETİ, Erol, (1987), "Karapınar Tülü Halıları", **Türkiyemiz**, Y. 17, S. 52: s. 2-6, İstanbul: Apa Ofset Basımevi.

GÖRGÜNAY, Neriman, (2005), **Düğümlü Halının Öncüsü Geve/Tülü ve Benzeri Dokumalar**, 1. Baskı, İzmir: Güneş Ofset.

GÜNDÜZ, İbrahim, (1980), **Bütün Yönleriyle Karapınar**, Konya: Karapınar Belediyesi Yayınları.

HAZLEDINE, Anthony, (2008), "First Among Equals", **Hali**, Issue 156, Summer, London, UK: Hali Publications, Issue 156: s. 91-95.

HİDAYETOĞLU, H. Melek, (1999), **Karapınar Tülü Dokumaları**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

HİDAYETOĞLU, Melek, (2013), "Karapınar Konya Yöresinde Dokunan Yamçı Tülüler", **Akdeniz Sanat Dergisi**, 2 (4).

İSLİMYELİ, Nüzhet, (1976), **Sanat Terimleri Ansiklopedisi**, C. I-II, Ankara: Ankara Sanat Yayınları.

ÖNDER, Mehmet, (1995), **Antika ve Eski Eserler Kılavuzu**, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Genel Yayın No: 341, Sanat Dizisi: 46.

SABAHI, Taher, (1997), **Tülü, Tappei a pelo lungo dell' Anatolia centrale**, Torino: CATO Editore.

SOYSALDI, Aysen, (2016), "Üsküp ve Çevresinde Tespit Edilen Kilim ve Diğer Yaygı Örnekleri", **Azərbaycan Xalçaları**, C. VI, N.19.

TONUS, E. ve H. KAYNAR, (2018), "**Sivas Tülüce Dokumalarının Yaşatılması Çalışmaları ve Örnekleri**", 20-25 Mart 2018, 5. Uluslararası Türk Kültür ve Sanatlarını Tanıtma Çalıştayı ve Sempozyumu, Tiflis, Gürcistan, s. 57-61.

TÜRKÇE SÖZLÜK, (1974), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara: Bilgi Basımevi, S. 403: s.501.

VARDARSUYU, Celaleddin, (2009), **Tulu,Tüylü,Tuylu**, <http://www.turklider.org/TR/EditModule.aspx?tabid=1752&mid=14611&ItemID=13736&ItemIndex=11>, Erişim Tarihi: 21.10.2018.

<http://www.selmagurbuz.com/biyografi>, Erişim Tarihi: 20.11.2018.

Kaynak Kişi Künyesi

AYTAÇ, Bayram, 1966 doğumlu, İlkokul Mezunu, Tülü Onarımcısı, Aytaç Tülü Dünyası, 17.05.2018 tarihli görüşme Babıali Çarşısı, İstanbul ve 04.10.2018 tarihli görüşme, Merkez, Aksaray.

VARDARSUYU, Ezgi, 1984 doğumlu, İTÜ İç Mimarlık ve Şehir Bölge Planlaması Bölümü mezunu, Selam Carpet&Home kurucu ortağı ve tasarımcı, 19.07.2018 tarihli görüşme, Nişantaşı, İstanbul.

VARDARSUYU, Mustafa, 1983 doğumlu, Rochester Institue of Technology (NY) Interior Design mezunu, Selam Carpet&Home kurucu ortağı, 24.08.2018 tarihli görüşme, Nişantaşı, İstanbul.

Makalede incelenen örneklerin fotoğrafları, çizimleri ve kaynak kişiler ile yapılan görüşmelerin ses kayıtları Naime Didem Öz arşivinde bulunmaktadır.